REPERE TEORETICE ALE DEZVOLTĂRII COMPETENȚEI DE COMUNICARE CONTEXTUALIZATĂ LA CADRELE DIDACTICE

THEORETICAL FRAMEWORKS FOR THE DEVELOPMENT OF CONTEXTUALIZED COMMUNICATION COMPETENCE IN TEACHING STAFF

Nadia-Madalina GEORGESCU, ORCID: 0009-0002-0214-4705
Universitatea de Stat din Moldova,
Chișinău, Republica Moldova

CZU : 37.011.3-051:37.015.3:316.77 e-mail: gnadiamadalina@yahoo.com

Communication is a fundamental human skill that permeates every aspect of our lives. In educational settings, effective communication plays a pivotal role, not only in facilitating the transfer of knowledge but also in fostering a positive learning environment. One approach that has gained increasing attention in recent years is contextualized communication. This concept acknowledges that communication is not a one-size-fits-all endeavor but rather one that must be tailored to the specific context and audience. In this article, we will delve into the significance of contextualized communication in education, exploring its benefits and offering practical insights for educators.

Understanding contextualized communication: Contextualized communication is the practice of adapting one's communication style, content, and approach to suit the unique context in which it occurs. In the realm of education, this means recognizing that each classroom, student, and topic is distinct and requires tailored communication strategies. It involves considering factors such as the students' age, background, prior knowledge, and even the subject matter being taught. By doing so, educators can bridge the gap between the information they intend to convey and the understanding and engagement of their students. When educators communicate in a manner that resonates with their students' interests and experiences, it fosters greater engagement. This can lead to increased participation, motivation, and a deeper connection with the subject matter.

Contextualized communication is a powerful tool in education that goes beyond words and language. It encompasses the art of connecting with students on a deeper level, acknowledging their uniqueness, and adapting to their ever-changing educational journey. By embracing and practicing contextualized communication, educators can unlock the full potential of their teaching, creating a dynamic and enriching learning experience for all students.

***Keywords**: communication, competence, context, education, teaching.*

INTRODUCERE

Societatea actuală are nevoie mai mult ca niciodată de competențe de comunicare, fiind una dintre principalele competențe care ajută la o dezvoltare accelerată și la o schimbare a lumii. Competența dată își pierde din statut dacă alături de ea nu folosim

și conceptul de context, adică comunicarea contextualizată cuprinde o arie mai mare de dezvoltare și noi cunoaștem cu adevătat pe ce traiectorie să mergem! Dacă e să analizăm actualitatea și necesitatea acestei competențe putem afirma următoarele:

Comunicarea contextuală trebuie să se dezvolte, să capete ascensiune pentru a putea coexista într-o lume plurilingvă și interculturală. Factorul determinant în optimizarea comportamentului comunicativ este contextul pedagogic, perceput nu doar ca instrument de interacțiune didactică, ci și ca obiect de preocupare pentru dezvoltarea profesională a profesorului.

În acest sens, sunt avute în vedere predarea abilităților didactice de comunicare ale elevilor, responsabilitatea pedagogică, principiul unei abordări comunicative a învățării și completarea abilităților profesionale ale unui profesor.

În prezent, se poate afirma că idealul unei școli umaniste și democratice axate pe individ prinde contur. Încrederea în copil, învățarea fără constrângere sau pedeapsă, cooperarea între copii și adulți, munca creativă, cercetarea, posibilitatea de a alege activitățile și de a-și asuma responsabilitatea pentru alegerea făcută sunt principalele valori ale noii școli.

Realitatea confirmă faptul că, la școală, competența comunicativă a elevilor la toate celelalte discipline și, implicit, înțelegerea cunoștințelor de specialitate se realizează parțial la lecțiile de limba română, prin segmentul de vocabular, dar și prin dobândirea logicii discursive în diferite stiluri funcționale. Este evident că limba română joacă un rol important în dobândirea competenței de comunicare, permițându-i cursantului să abordeze toate registrele limbii, în dimensiunile specifice comunicării care vizează înțelegerea și producerea de texte.

Obiectivul general al cercetării rezidă în determinarea reperelor teoretice şi praxiologice ale dezvoltării competenţei de comunicare contextualizată la cadrele didactice.

OBIECTIVE SPECIFICE

1. Analiza cadrului teoretic al comunicării contextualizate;
2. Definirea și determinarea esenței conceptului de comunicare contextualizată;
3. Fundamentarea poziţionărilor psihopedagogice privind dezvoltarea competenţei de comunicare contextualizată la cadrele didactice;
4. Diagnosticarea nivelului de dezvoltare a competenţei de comunicare contextualizată la cadrele didactice;
5. Elaborarea Modelului psihopedagogic de dezvoltare a competenței de comunicare contextualizată la cadrele didactice;
6. Validarea experimentală a Modelului psihopedagogic de dezvoltare a competenței de comunicare contextualizată la cadrele didactice.

În scopul realizării cercetării vor fi aplicate următoarele metode, procedee şi tehnici de cercetare: • teoretice: documentarea ştiinţifică, sistematizarea şi generalizarea informaţiei ştiinţifice;

• empirice: chestionarea, experimentul psihopedagogic și interviul;

• interpretative: analiza şi interpretarea datelor experimentale.

Documentarea științifică presupune cercetarea surselor și lucrul cu ele, pentru o depistatere corectă a informațiilor. Sistematizarea lor are loc atunci când începem să lucrăm și să stabilim verdicitatea surselor .

Analiza este o metodă de colectare a datelor şi informaţiilor relevante din literatura de specialitate. Analiza, în contextul dat, se bazează pe examinarea detaliată şi studiul sistematic a definiţiilor, conceptelor aferente şi a particularităţilor cu referire la competența de comunicare, aplicabilitatea ei și sinteza principiilor.

Interviul este o metodă importantă în cercetare oferind date veridice de la persoane care deja au cercetat sau cercetează tema dată.

Chestionarea este una dintre metodele empirice, care va fi utilizată la etapa de constatare a exeperimentului psihopedagogic. Va fi necesar elaborarea unui chestionar, a indicatorilor și descriptorilor care va avea scopul de a evalua gradul de comprehesiune a competenței de comunicare contextuală și bazele de dezvoltare a acesteia.

Ca experiment psihopedagogic propun un work-shop de lucru cu cadrele didactice care ar genera și mai multe idei/concepții pentru un suport de curs referitor la competența de cumunicare contextualizată.

Realizarea scopului şi a obiectivelor cercetării presupune desfăşurarea mai multor activităţi, planificate pe parcursul a următorilor ani.

ABORDĂRI CONCEPTUALE ALE COMUNICĂRII CONTEXTUALIZATE ÎN MEDIUL EDUCAȚIONAL

Cercetările din ultimii 50 de ani ai secolului nostru au pus la punct o structură bine organizată a fundamentelor teoretice privind comunicarea, iar preocupările în acest domeniu continuă să producă rezultate remarcabile, fiind departe de a se considera încheiate. În cercetările curente, definirea comunicării rămîne a fi în continuare un cîmp vast de cercetare şi dezbateri controversate pentru specialiştii din diverse domenii, subliniază Abric J.,[1] astfel îndreptăţind, în opinia lui Bougnoux D., fundamentarea ştiinţifică a sintagmei ştiinţele comunicării.[2]

Comunicarea constituie obiectul unei ştiinţe integrative, care-şi particularizează diferenţa specifică prin „studierea circuitelor profesionale şi instituţionale ale informaţiei, fie că această informaţie este destinată publicului larg, fie că este destinată publicului specializat”, menţionează Dafinoiu D..[3]

În concepţia lui Şoitu L.[4] comunicarea umană în general înseamnă ştiinţa de a folosi mijloacele de exprimare (cuvinte, gesturi, tehnici) şi abilitatea de a primi, descifra si valorifica răspunsul (feed-back-ul), iar emiterea mesajului necesită voinţa şi capacitatea de a orienta mesajul spre celălalt cu înţelegerea nevoii acestuia; cercetarea înţelegerii şi nevoia de a se face înţeles. Criteriile, valorile şi credinţele sînt trei elemente diferite pentru fiecare dintre parteneri pe interferenţa cărora este întemeiată comunicarea. Aceste trei sisteme - procesul intern (cognitiv), statutul intern (credinţele) şi comportamentul extern vor interacţiona permanent, deoarece profesorul, comunicînd, poate stimula şi motiva

pozitivarea acestora în raport cu exigenţele sale. „Promovarea acestei optici pedagogice ne obligă să operăm cu termenul ce desemnează aceste aspecte inseparabil legate ale unui proces unic - educatorul: comunicînd, poate stimula, motiva şi forma pozitivarea competenţelor elevilor în raport cu exigenţele şi valorile sale, subliniază Şoitu L..[5]

În încercarea de a sintetiza mulţimea variabilelor identificate în definiţiile comunicării ne-am focalizat demersul asupra comunicării cu funcţie didactică, interesul central fiind atribuit componentelor prin care sursa (cadrul didactic) transmite un mesaj receptorului (elevului/studentului) cu intenţia de a-i forma/dezvolta un comportament comunicativ utilizînd doar acele elemente din aria comunicării ce oferă un plus de claritate şi concretizare specificului acestui cîmp de cercetare. Această perspectivă generează oportunitatea reflecţiei didactice în legătură cu viziunea asupra actului de comunicare drept cadru structurat instrumental, comunicarea 10 referindu-se la acţiunea de trimitere şi receptare a mesajelor care au loc într-un context, presupune anumite efecte, pot fi deformate de zgomote şi furnizează oportunităţi de feed-back.

Ciobanu O., referindu-se la comunicarea umană ca un proces activ de identificare, stabilire şi întreţinere de contacte sociale, consideră, că în învăţămînt se exprimă ca formă particulară şi personalizată a instruirii, fiind numită comunicare didactică. În accepţia autoarei comunicarea didactică este o formă particulară a comunicării umane indispensabilă în vehicularea unor conţinuturi determinate, specifice unui act de învăţare sistematică şi asistată, ce presupune un raport bilateral profesor – elev şi vizează o interacţiune de tip feed-back privind atât informaţiile explicite, cît şi cele adiacente intenţionate sau formate în cursul comunicării.[6]

Printre caracteristicile definitorii ale comunicării didactice sînt menţionate:

1) caracterul pronunţat explicativ (se acordă mare importanţă înţelegerii de către elevi a mesajului);

2) structurarea conform logicii pedagogice a ştiinţei predate;

3) rolul activ al profesorului, ca emiţător şi receptor, în selectarea informaţiilor; accesibilizându-le, organizându-le şi, mai ales, personalizându-le în funcţie de destinatar şi de cadrul în care se transmit; evident se ghidează inclusiv după programă şi manual;

4) dominrea comunicării verbale iniţiată şi susţinută de profesori (60-70%) precum şi tutelarea de către profesori a actului de comunicare;

5) funcţiile evaluativă şi autoevaluativă, în egală măsură pentru educat şi educator, ţintind atingerea finalităţilor propuse, acoperirea nevoilor şi intereselor elevilor, Cucoş C. prezintă comunicarea didactică drept „un transfer complex, multifazial şi prin mai multe canale al informaţiei între două entităţi (indivizi sau grupuri) ce-şi asumă simultan şi succesiv rolurile de emiţători şi receptori semnificînd conţinuturi dezirabile în contextul procesului instructiv-educativ”.[7]

Iacob L. propune o posibilă definire a comunicării didactice debutînd cu ideea că aceasta este o comunicare instrumentală, direct implicată în susţinerea unui proces sistematic de învăţare. În acest înţeles sunt eliminate restricţiile de conţinut (pentru că învăţarea este în egală măsură centrată pe dobândirea de cunoştinţe, deprinderi, motivaţii,

atitudini etc.), de cadru instituțional (comunicare didactică poate exista şi informală), sau cele privitoare la parteneri. Întradevăr, precizează autoarea, nu prezenţa personajelor „profesor-elev/elevi imprimă unei comunicări specificul didactic, ci respectarea legităţilor proprii unui act sistematic de învăţare”, acestea fiind orientate spre optimizarea raporturilor dintre funcţiile şi finalităţile educaţiei, dintre obiectivele - conţinuturile - metodologia - evaluarea activităţii de educaţie/instruire.[8]

Specificul comunicării la clasă este determinat de cadrul instituţional în care se efectuează şi de logica specifică a învăţării, ca modalitate fundamentală de instruire şi educare. În opinia autoarei elementele ce conferă specificitate comunicării didactice sunt: 1. dimensiunea explicativă a discursului didactic, care vizează înţelegerea celor transmise; 2. structurarea comunicării didactice conform logicii pedagogice, prin care este facilitată înţelegerea unui adevăr, nu doar simpla enunţare; 3. rolul activ al profesorului, care selecţionează, organizează, personalizează conţinuturile literaturii de specialitate; 4. combinarea formelor verbale de comunicare la clasă - oral/scris 5. accentuarea conştient sau nu a unei dimensiuni ale comunicării: informative, relaţionale, pragmatice etc.[9]

Profesorul urmăreşte printr-o comunicare participativă să transfere elevului un obiect de valoare, asumîndu-şi, în acest sens, diferite roluri: animator, interpret al informaţiei, evaluator, negociator; astfel, „educatorul şi educatul intră întrun proces de tranzacţie educativă”. Mesajul educaţional elaborat de subiectul educaţiei (profesor) trebuie să provoace reacţia formativă a obiectului educaţiei (şcolar), fapt ce a determinat evidenţierea comunicării pedagogice, în opinia lui Cristea S., drept „principiu axiomatic al activităţii de educaţie, ce presupune conexiune inversă externă şi internă”.

Rezultă, în concluzie, că distincţia între capacitatea de comunicare şi competenţa în comunicare este similară raportului instituit între ceea ce denumim prin ereditar şi dobîndit. În sursele recente de domeniu, Slama-Cazacu T. defineşte conceptul de competenţă comunicativă prin „capacitatea de a prezenta propriile intenţii, nevoi, interese în procesul de comunicare, precum şi de a percepe interlocutorul, în vederea iniţierii unui dialog în procesul de învăţământ. În educaţie, capacitatea de comunicare determină înţelegerea dintre profesor şi elev în vederea atingerii scopurilor şi desfăşurării activităţii de învăţare ” .[10]

Comunicarea contextualizată se referă la capacitatea de a adapta mesajul de comunicare în funcție de contextul în care se desfășoară comunicarea. Contextul poate include factori precum: cultura, mediul social, locația geografică, obiceiurile și tradițiile, statusul socialși situația actuală. De exemplu, o conversație între doi colegi de birou va avea un context diferit față de o conversație între un medic și un pacient, având nevoi și așteptări diferite. Comunicarea contextualizată este importantă pentru a asigura o comunicare eficientă și adecvată între diferite persoane sau grupuri. Aceasta permite transmiterea de informații și mesaje care sunt înțelese și utile pentru interlocutori și ajustarea limbajului, tonului și stilului de comunicare pentru a se potrivi cu nevoile și expectanțele acestora. Într-un mediu multicultural, de exemplu, comunicarea contextualizată poate contribui

la evitarea erorilor de interpretare sau la prevenirea disfuncționalităților în cooperarea dintre grupuri.

Asadar, comunicarea contextualizată este esențială în dezvoltarea relațiilor eficiente și în atingerea obiectivelor de comunicare, în special când vorbim despre diverse medii de lucru sau culturi divergente În lucrare se reflectă unele aspecte ale interacțiunii personalității și societății ca subiecți educaționali și se caracterizează cauzele fundamentale care favorizează dezechilibrarea procesului educațional. În articol se argumentează faptul, că dezvoltarea personalității și societății sunt rezultat al educației în permanentă schimbare și dezvoltare rezonabilă.

Științele pedagogice contemporane s-au transformat în științe despre om și societate și au menirea de a se situa în fruntea tuturor științelor socioumane. Sfera intereselor științelor educației simțitor s-a extins și a cuprins în structura sa toate sferele de viață și activitate socioumană: economică, politică, profesională, ideologică, ecologică, științifică etc. Cuvinte-cheie: educația personalității și societății, conștiința și comportarea personalității, științele educației, obiectul de studiu al științelor educației. Dezvoltarea personalității și societății sunt determinate de schimbările intense ale științelor, tehnicilor, tehnologiilor și artelor. Ființa umană permanent se implică în obiectivitatea și inevitabilitatea firească a legilor de dezvoltare ale naturii. Omul și comunitățile socioumane permanent se implică în schimbarea irațională a litosferei, biosferei, hidrosferei și stratosferei. Creativitatea umană și dezvoltarea ei neordonată la personalitate poate și provoacă un șir de urmări periculoase pentru existența speciei umane și societate, pentru viață, pentru existența Terrei ca mediu firesc de viață a omenirii. Pericolul vine din conștiința personalității în care se produc frecvent schimbări incontrolabile.

Tehnica și tehnologiile contemporane, produsele alimentare artificiale invadează toate domeniile de viață umană. Ființa umană în mare măsură este lipsită de mediul de activitate natural. Diverse informații din științele socioumane și arte frecvent urmăresc scopul de a submina conștiința și comportarea umană. Ele invadează conștiința personalității cu informații și sentimente false, degenerează viața spirituală a multor milioane de oameni. Ca rezultat viața spirituală și emoțională a omenirii, și-n deosebi a generației în creștere este în pericol. Stresurile emoționale frecvente, emoționalitatea și sentimentalitatea falsă generată/provocată de un șir de mijloace informaționale, de cultura falsă contribuie la formarea personalității lipsite de valori socioumane. Cu regret, domeniile și modalitățile de aplicare ale creativității în dezvoltarea societății nu întotdeauna se află sub controlul Omului. Unele domenii de aplicare a potențialului creativ sunt lipsite de valorile general-umane și naționale. Omul înzestrat cu capacități creative la nivel maxim de dezvoltare poate folosi acest potențial cât și 330 produsele ei în scopuri raționale/umane cât și-n scopuri iraționale/antiumane. O parte din potențialul creativ uman este, însă, folosit în scopuri iraționale, antiumane – așa cum este cel folosit în scopuri războinice, de distrugere a popoarelor, a omenirii.

Schimbarea și dezvoltarea fenomenelor socioumane, pe de o parte, sunt rezultat al activități oamenilor, pe de o altă parte, ele servesc ca condiții și cauze ale dezvol-

tării personalității. Comportarea socială a personalității este determinată de dinamica interacțiunii personalității cu societatea. Interacțiunea societății și a personalității este mijlocită de un sistem complex de structuri socioumane: comunități și grupuri de oameni statale și nestatale, formale și nonformale, culturale și de producție, de activitate științifică și politică etc. Acțiunile dezechilibrate în formarea și dezvoltarea personalității sunt generate în mare măsură de politicile educației la nivelul de determinare a idealului și scopurilor, obiectivelor și conținuturilor educaționale inclusiv și la nivelul de elaborare și aplicare a metodologiilor de educație și instruire.

Principalele cauze, după opinia noastră, care contribuie la dezechilibrarea procesului educațional sunt următoarele:

a) În determinarea idealului educațional nu se ține cont de unitatea și specificul valorilor fundamentale, general-umane și naționale. De regulă, se supraapreciază sau se subapreciază unele componente ale acestei triade. În unele cazuri idealul educațional servește ca model de formare și dezvoltare a personalității conform unor parametri universali/globali. Ca rezultat personalitatea formată este lipsită de particularitățile naționale, în alte cazuri idealul educațional este fondat în temei pe valorile concretnaționale;

b) În elaborarea finalităților și realizarea procesului educațional nu se ține cont de ideea/teza principală, că societatea este o comunitate de oameni, că Omul constituie temelia și reprezintă valoarea primordială/supremă a societății. Atitudinile față de Om, ca valoare supremă formează fundamentul curriculei educaționale;

c) Statul, comunitățile de state, comunitățile naționale și locale, toți agenții educaționali trebuie să conștientizeze faptul și să realizeze teza fundamentală că unicul scop sau obiectiv major urmărit de civilizație constă în dezvoltarea prosperă a personalității. Investițiile alocate de stat/state în domeniul educației și învățământului, culturii și științei sunt la un nivel scăzut. Aceste investiții sunt insuficiente pentru sporirea bunăstării spirituale și materiale a personalității. Dezvoltarea personalității și a societății umane este un rezultat al unei educații eficiente.

Iată de ce educația se situează în centrul vieții sociale; Triada clasică a structurii competențelor pedagogice „cunoștințe – capacități – atitudini” acceptată în sistemul educațional contemporan nu asigură o dezvoltare amplă și deplină a personalității, nu îndreptățește așteptările contemporanității în dezvoltarea prosperă a speciei umane. Din cele expuse mai sus reiese că triada clasică a competenților pedagogice/educaționale obține o altă formulă: „atitudini – cunoștințe – capacități”. Atitudinile servesc ca bază în însușirea cunoștințelor și formarea capacităților. La rândul său cunoștințele și capacitățile sunt factori de educare a atitudinilor. Pentru a realiza o educație pozitivă inițial se cere de format/activat atitudinile/motivele la personalitate.

Educația urmărește dezvoltarea pozitivă a personalității umane din punct de vedere anatomo-fiziologic, psihic și social pentru un viitor prosper. Omul își proiectează /creează mai întâi viitorul în conștiință, apoi îl realizează / aplică în viață. El proiectează viața de azi și de mâine inițial în mod mintal, în planul conștiinței, iar apoi o

exteriorizează, dorind ca viață, activitatea să se înfăptuiască fără modificări/schimbări, să fie adecvată proiectului mintal conform scopurilor, intereselor, idealurilor personale. Iată de ce e necesar de a schimba și dezvolta în mod planic procesul educațional. Între activitatea externă/educație și activitatea internă /procesul formării conștiinței personalității există o anumită comunitate. Această comunitate se caracterizează prin transferul relativ al activității externe în activitate internă și invers.

Științele pedagogice/educației nu se limitează întro sferă îngustă de activitate socioumană – pregătirea pentru viață a personalității, formarea la ea a competențelor de adaptare și readaptare la noile condiții și situații de viață socioumană. Sfera intereselor științelor educației simțitor s-a extins și a cuprins în structura sa toate domeniile de activitate socioumană: economic, politic, financiar, ecologic, profesional, militar, ideologic etc. Sfera educației, și-n special, procesul de formare și dezvoltare a atitudinilor la personalitate integrează în sine totalitatea domeniilor de viață socioumană. Binele/pozitivul social sunt în mare măsură rezultate, produse ale cercetărilor pedagogice, pe de o parte, și activității practice educaționale, pe de altă parte.

Nucleul educației îl reprezintă încadrarea nemijlocită a personalității în sistemul de activități și atitudini socioumane. Savantul nord american John Dewey, adept al psihologiei funcționaliste a demonstrat că „... educația este, în consecință, un proces al vieții și nu o pregătire pentru viața ulterioară". [11] Pedagogia ca știință studiază faptele, acțiunile reale sau situațiile educaționale.

Bineînțeles, voi încerca să vă ofer o scurtă prezentare a contribuției diversilor autori la studiul comunicării contextualizate la cadrele didactice. Unul dintre autorii importanți care a abordat subiectul comunicării contextualizate la cadrele didactice este Michael Halliday. În lucrările sale, Halliday a subliniat importanța noțiunii de "context" în procesul de comunicare. El a argumentat că înțelegerea contextului este esențială pentru a realiza o comunicare de succes, mai ales în cadrul unui proces de învățare.[12]

O altă autoare importantă în acest domeniu este Deborah Tannen. Ea a abordat subiectul comunicării într-un mod mai contextualizat, interesându-se în special de modul în care genul, statutul și cultura influențează modul în care oamenii comunică. Tannen a propus o serie de strategii pentru a îmbunătăți comunicarea în cadrul procesului de învățare, inclusiv ascultarea activă și dezvoltarea empatiei.[13]

Un alt autor important în acest domeniu este James Gee, care a explorat modul în care jocurile video și noile medii digitale pot fi folosite pentru a spori înțelegerea și comunicarea în cadrul procesului de învățare. El a subliniat importanța dezvoltării unui mediu care să faciliteze comunicarea și înțelegerea, prin intermediul unor instrumente tehnologice și jocuri. În concluzie, acești autori și mulți alții au contribuit semnificativ la înțelegerea comunicării contextualizate la cadrele didactice. Importanța contextului în procesul de comunicare și dezvoltarea unui mediu care să faciliteze această comunicare sunt aspecte esențiale pentru a spori eficacitatea procesului de învățare.[14]

COORDONATE TELEOLOGICE ALE COMUNICĂRII CONTEXTUALIZATE LA CADRELE DIDACTICE

Coordonatele teleologice ale comunicării contextualizate în contextul educațional vizează obiectivele și finalitățile acestui tip de comunicare. Principala finalitate a comunicării contextualizate la cadrele didactice este îmbunătățirea procesului de învățare și înțelegere a conținuturilor didactice de către elevi. Acest aspect este esențial pentru succesul educației și pentru dezvoltarea competențelor și abilităților elevilor.

În acest sens, cadrele didactice trebuie să aibă ca obiectiv central adaptarea mesajelor și a strategiilor lor de comunicare pentru a facilita înțelegerea conținuturilor și pentru a stimula participarea activă a elevilor în procesul de învățare. De asemenea, coordonatele teleologice includ dezvoltarea abilităților de comunicare ale elevilor, astfel încât aceștia să devină mai eficienți în exprimarea și argumentarea propriilor idei.

Un alt obiectiv al comunicării contextualizate este crearea unui mediu de învățare deschis, în care elevii se simt confortabil să împărtășească gândurile și întrebările lor. Acest aspect contribuie la dezvoltarea unei relații de încredere între cadrele didactice și elevi și la promovarea unui climat educațional pozitiv. Coordonatele teleologice ale comunicării contextualizate la cadrele didactice se referă la scopurile și obiectivele acestei forme specifice de comunicare în contextul educațional. Comunicarea contextualizată în învățământ are multiple scopuri și direcții, iar în continuare, voi explora câteva dintre acestea:

Unul dintre principalele scopuri ale comunicării contextualizate la cadrele didactice este de a facilita înțelegerea și asimilarea cunoștințelor de către elevi. Prin adaptarea mesajelor și a metodelor de predare la nevoile și nivelul de dezvoltare al elevilor, cadrele didactice își propun să transmită informații complexe într-un mod accesibil și relevant. Astfel, se urmărește ca elevii să dobândească cunoștințe solide și să le poată aplica în diverse situații.

Comunicarea contextualizată își propune să dezvolte competențele de comunicare ale elevilor. Acest lucru implică încurajarea elevilor să-și exprime gândurile și ideile în mod clar, să pună întrebări și să participe activ la discuții. Cadrele didactice joacă un rol important în modelarea unor comportamente de comunicare eficientă, ajutând elevii să devină comunicatori mai siguri și mai competenți. Dezvoltarea acestor abilități are o valoare fundamentală în formarea lor ca indivizi și în pregătirea lor pentru viața de adult.

1. Crearea unui mediu de învățare inclusiv

Un alt obiectiv al comunicării contextualizate este crearea unui mediu de învățare inclusiv în care toți elevii se simt valorizați și capabili să participe. Educația trebuie să fie accesibilă pentru toți elevii, indiferent de diferențele lor individuale sau de nevoile speciale. Prin adaptarea strategiilor de comunicare și a materialelor didactice, cadrele didactice pot asigura că fiecare elev are oportunitatea de a învăța și de a se dezvolta într-un mediu care îi respectă diversitatea.

2. Stimularea gândirii critice și a dezbaterii

Comunicarea contextualizată poate avea ca scop stimularea gândirii critice și a dezbaterii în clasă. Prin utilizarea întrebărilor deschise, a discuțiilor provocatoare și a

activităților interactive, cadrele didactice pot încuraja elevii să-și pună întrebări, să analizeze informațiile și să-și susțină punctele de vedere. Astfel, se promovează dezvoltarea abilităților de gândire critică și de argumentare. Elevii învață să analizeze în profunzime subiectele, să identifice argumentele solide și să dezvolte abilitatea de a-și exprima opinia în mod coerent.

3. Construirea relațiilor și a culturii scolare pozitive

Comunicarea contextualizată contribuie la construirea relațiilor pozitive între cadrele didactice și elevi, precum și la dezvoltarea unei culturi școlare bazate pe încredere și respect reciproc. Prin ascultare activă, empatie și comunicare deschisă, cadrele didactice pot crea un mediu în care elevii se simt acceptați și susținuți în procesul lor de învățare. Relațiile de încredere între cadrele didactice și elevi favorizează cooperarea și colaborarea în clasă și contribuie la succesul pe termen lung al procesului educațional.

4. Adaptarea la diversele contexte de invățare

Un alt obiectiv important al comunicării contextualizate este adaptarea la diversele contexte de învățare. Fiecare clasă și fiecare grup de elevi sunt unice, având propriile lor caracteristici și nevoi. Cadrele didactice trebuie să fie flexibile și să-și ajusteze abordarea pentru a se potrivi fiecărui context specific. Aceasta implică adaptarea materialelor didactice, a stilului de predare și a strategiilor de comunicare pentru a maximiza înțelegerea și implicarea elevilor.

Aceste coordonate teleologice ale comunicării contextualizate la cadrele didactice evidențiază rolul esențial al comunicării în procesul educațional și subliniază importanța adaptării acesteia la nevoile și scopurile educaționale. În următoarele secțiuni ale referatului, voi explora coordonatele metodologice ale dezvoltării competenței de comunicare contextualizată la cadrele didactice, adică modalitățile practice prin care aceste obiective pot fi atinse, precum și studiile și teoriile care susțin aceste abordări.

MATERIAL SI METODA

Dezvoltarea competenței de comunicare contextualizată la cadrele didactice presupune utilizarea unor metode și strategii specifice care să îi ajute să atingă obiectivele stabilite în procesul de învățare. În această secțiune, vom explora coordonatele metodologice ale acestui proces, evidențiind principalele abordări și metode folosite pentru a dezvolta competența de comunicare contextualizată la cadrele didactice.

1. Formare și training

Unul dintre pilonii principali în dezvoltarea competenței de comunicare contextualizată la cadrele didactice este formarea și trainingul specializat. Cadrele didactice au nevoie de o pregătire solidă pentru a înțelege teoriile și practicile comunicării contextuale și pentru a le integra în mediul educațional. Acest proces de formare poate fi realizat prin intermediul cursurilor universitare, a atelierelor de lucru, a seminariilor și a resurselor online. În cadrul formării, cadrele didactice învață cum să folosească tehnici de comunicare adaptate contextului educațional și cum să gestioneze situațiile de comunicare dificile.

2. Observație și feedback

O altă metodă importantă în dezvoltarea competenței de comunicare contextualizată este observația și feedback-ul. Cadrele didactice pot beneficia de observarea și evaluarea practicilor lor de comunicare în clasă, fie prin autoevaluare, fie prin intermediul colegilor sau supervizorilor. Feedback-ul obiectiv și constructiv poate ajuta cadrele didactice să identifice punctele lor tari și să identifice aspectele care necesită îmbunătățire. Prin observarea altor cadre didactice experimentați și prin discuții constructive, se pot învăța strategii noi și se pot îmbunătăți abilitățile de comunicare.

3. Reflectarea asupra practicii

Reflectarea asupra practicii este o metodă esențială în dezvoltarea competenței de comunicare contextualizată. Cadrele didactice sunt încurajate să-și analizeze propriile interacțiuni de comunicare, să-și identifice stilurile și comportamentele care funcționează cel mai bine în contextul lor și să-și dezvolte abilitățile de autoevaluare. Prin auto-reflecție, cadrele didactice pot să devină conștiente de propriile lor prejudicii sau presupuneri care pot afecta comunicarea cu elevii și să le depășească.

4. Dezvoltarea abilităților de ascultare empatică

Ascultarea empatică este o competență esențială pentru cadrele didactice care doresc să comunice eficient în mediul educațional. Această abilitate implică nu doar ascultarea cu atenție a ceea ce spun elevii, ci și înțelegerea și încurajarea lor. Prin ascultarea empatică, cadrele didactice pot crea un mediu sigur în care elevii se simt înțeleși și acceptați, ceea ce favorizează comunicarea deschisă și colaborarea.

5. Utilizarea tehnologiei educaționale

Tehnologia educațională poate juca un rol semnificativ în dezvoltarea competenței de comunicare contextualizată. Utilizarea platformelor de e-learning, a instrumentelor de comunicare online și a resurselor multimedia poate extinde posibilitățile de comunicare și învățare. Cadrele didactice pot folosi tehnologia pentru a crea medii de învățare interactive, pentru a facilita comunicarea între elevi și pentru a oferi feedback individualizat.

6. Studiul și aplicarea tehnicilor de management al conflictelor

În mediul educațional, gestionarea conflictelor este o parte importantă a competenței de comunicare contextualizată. Cadrele didactice trebuie să fie pregătite să gestioneze situațiile de conflict care pot să apară între elevi sau cu părinții. Studiul și aplicarea tehnicilor de management al conflictelor pot ajuta cadrele didactice să rezolve conflictele într-un mod constructiv și să mențină un mediu de învățare pozitiv.

Aceste coordonate metodologice reprezintă baza pentru dezvoltarea competenței de comunicare contextualizată la cadrele didactice. Prin formare, observație, reflectare și utilizarea unor abordări și tehnici specifice, cadrele didactice pot deveni comunicatori mai eficienți și pot contribui la îmbunătățirea experienței educaționale a elevilor. În continuare, vom explora mai în detaliu unele dintre abordările teoretice care susțin aceste coordonate metodologice.

1. Diana Laurillard: Această cercetătoare a dezvoltat conceptul de "conversație tehnologică" în contextul învățământului. Ea susține că comunicarea contextualizată în mediul educațional implică interacțiunea dintre cadrele didactice și elevi prin intermediul tehnologiei, pentru a facilita înțelegerea și asimilarea conținutului.[15]

2. Stephen D. Brookfield: Acest cercetător se concentrează asupra reflecției și dialogului în învățarea adultă. El evidențiază importanța contextului în comunicare și abordează conceptul de "comunicare critică" în care cadrele didactice și studenții trebuie să își pună întrebări critice și să exploreze diferite perspective.[16]

3. Michael Fullan: Acest expert în domeniul educației accentuează ideea de comunicare ca un aspect cheie al transformării școlilor și al dezvoltării profesionale a cadrelor didactice. Fullan susține că cadrele didactice trebuie să comunice eficient cu colegii, elevii și părinții pentru a aduce schimbări semnificative în învățare.[17]

4. Donald Schön: Acest cercetător a introdus conceptul de "reflecție în acțiune" și "reflecție asupra acțiunii" în dezvoltarea profesională a cadrelor didactice. El argumentează că cadrele didactice trebuie să fie capabile să se adapteze și să-și ajusteze comunicarea în funcție de situațiile specifice din sala de clasă.[18]

Acești cercetători și mulți alții au contribuit la înțelegerea și dezvoltarea conceptului de comunicare contextualizată în educație, punând accent pe adaptarea comunicării la nevoile elevilor și la mediile de învățare în schimbare. Aceste contribuții arată că comunicarea contextualizată este esențială pentru un proces de învățare eficient și pentru dezvoltarea competențelor de comunicare ale cadrelor didactice.

În calitate de concept (şi termen) supraordonat celor prezentate *supra*, *contextualizarea* se constituie într-o modalitate de interpretare a unui mesaj prin raportare la valenţele subiectivităţii / intersubiectivităţii / obiectivităţii, respectiv la coordonatele diferitor tipuri de context în care actul comunicativ este ancorat. Contextualizarea este cea care oferă, în realitatea comunicării, cheia de descifrare a mesajului, în principiu în conformitate cu intenţia comunicativă a locutorului, şi – implicit – premisele analizei pluriperspectiviste a unei situaţii de comunicare în general – raportate la diferite *tipuri de context*, dintre care avem în vedere aici:

• *contextul circumstanţial (situaţional)* – reperele de tip spaţio-temporal, modal, cauzal, „obiectual" etc. care diferenţiază o situaţie de comunicare de alta;

• *contextul (a)locutorial (subiectiv)* – componentele subiective care se constituie în mărci ale locutorului, respectiv interlocutorului (subiectivitatea locutorului şi subiectivitatea interlocutorului);

• *contextul relaţional (intersubiectiv)*– reflectare a intersubiectivităţii, ansamblu de relaţii stabilite între persoanele implicate în constituirea / derularea unui act comunicativ;

• *contextul lingvistic – cotextul*: elementele anterioare, respectiv ulterioare unei anumite componente a unui mesaj şi*contextul idiomatic* – caracteristicile sistemului de semne în care se concretizează idiomul ales drept cod al comunicării verbale;

• *contextul sociocultural* – reflectare a tradiţiilor, mentalităţilor, aspectelor particulare care caracterizează fiecare comunitate (a)locutorială – includem aici, ca particulari-

zare, şi contextul cutumal, contextul socio-profesional, contextul laic *versus* cel religios etc.

Particularizând, în cadrul situaţiei de comunicare, *contextualizarea* capătă valenţe specifice ca:

- acţiune de plasare – într-un anumit context – a unui mesaj;
- modalitate de dezambiguizare, de optimizare a realizării actului comunicativ;
- formă / manieră de evidenţiere a relaţiilor existente între componentele mesajului şi cele ale situaţiei de comunicare, relaţii explicite / implicite, în măsură diferită, în principiu, pentru locutor şi interlocutor, tocmai prin prisma acceptării comunicării ca rezultantă a (inter)subiectivităţii ce caracterizează raportul locutor – interlocutor – mesaj.

Prin raportare la elementele prezentate *supra*, poate fi realizată distincţia între:

– *contextualizare din perspectiva locutorului* – în condiţiile în care locutorul iniţiază actul comunicativ încadrat într-un anumit registru (vezi şi contextul idiomatic, cel relaţional, cotextul şi contextul sociocultural);

– *contextualizare din perspectiva interlocutorului* – asocierea mesajului cu anumite elemente anterioare / ulterioare, cu nivelul de „aşteptare” etc., de unde o posibilă redimensionare a mesajului, în sensul de maximizare sau minimizare a perspectivei semantice şi pragmatice a acestuia;

– *contextualizare de tip relaţional / intersubiectiv* – valorificând, de fapt, anumite forme de *intracontextualizare* – redimensionare a coordonatelor contextuale în cadrul unei anumite situaţii de comunicare (de exemplu, adresarea către unul sau mai mulţi interlocutori; folosirea sau nu a unor plurale inclusive etc}.

Comunicarea ca proces înseamnă acţiune, înseamnă manifestare pe multiple planuri, înseamnă comportament de emiţător, de receptor, de „observator” etc., înseamnă implicare (în grade diferite), deci şi interacţiune, în condiţiile în care fiecare participant la actul comunicativ îl / îi influenţează pe celălalt / ceilalţi (voluntar şi / sau involuntar), influenţând în acelaşi timp însuşi procesul ca atare (în etapa de proiecţie, construcţie, în derulare sau retrospectiv).

REZULTATE SI DISCUTII

Rezultatele scontate în ceea ce privește comunicarea contextualizată la cadrele didactice pot varia în funcție de obiectivele specifice ale programului sau instruirii, dar în general, se pot aștepta următoarele beneficii și rezultate:

Îmbunătățirea calității comunicării: Prin dezvoltarea competenței de comunicare contextualizată, cadrele didactice pot deveni mai eficiente în comunicarea cu elevii, părinții, și colegii de muncă. Acest lucru poate contribui la un mediu școlar mai sănătos și la îmbunătățirea relațiilor profesionale.

Învățare mai eficientă: Prin utilizarea unei comunicări contextualizate, cadrele didactice pot face materiile mai accesibile și mai relevante pentru elevi, ceea ce poate duce la o înțelegere mai bună și la o învățare mai eficientă.

Managementul conflictelor: Competența de comunicare contextualizată poate ajuta cadrele didactice să gestioneze mai bine conflictele în sala de clasă sau în interacțiunile cu părinții. Aceasta poate contribui la reducerea tensiunilor și la menținerea unui mediu de învățare pozitiv.

Creșterea motivației elevilor: Comunicarea contextualizată poate ajuta la motivarea elevilor prin relevanța și aplicabilitatea informațiilor prezentate în contextul lor de viață. Elevii pot fi mai motivați să învețe atunci când văd cum se aplică cunoștințele în viața lor de zi cu zi.

Dezvoltarea abilităților de adaptare: Cadrele didactice pot deveni mai capabile să se adapteze la nevoile individuale ale elevilor și la schimbările în mediul de învățare prin dezvoltarea competenței de comunicare contextualizată.

Evaluare și feedback mai eficace: O comunicare contextualizată poate facilita procesul de evaluare a progresului elevilor și de furnizare a feedback-ului constructiv. Aceasta poate ajuta cadrele didactice să identifice mai ușor punctele forte și punctele slabe ale elevilor și să le ofere sprijin adecvat.

Îmbunătățirea imaginii scolii: O comunicare contextualizată eficientă poate contribui la îmbunătățirea imaginii școlii și la creșterea satisfacției părinților și a comunității în privința calității educației.

În ansamblu, dezvoltarea competenței de comunicare contextualizată poate avea un impact pozitiv asupra procesului de învățare, a relațiilor interpersonale și a mediului educațional în general.

CONCLUZII

Metodologia comunicării contextualizate se referă la abordarea și înțelegerea comunicării într-un context specific. Această metodologie implică analiza atât a elementelor interne ale comunicării cum ar fi mesajul sursa și receptorul cât și a factorilor externi care îl influențează precum cultura mediul și situația în care are loc comunicarea.

Unul dintre autorii importanți care au contribuit la dezvoltarea metodologiei comunicării contextualizate este Gregory Bateson. El a subliniat importanța înțelegerii contextului în care se desfășoară comunicarea și a evidențiat că mesajul în sine nu poate fi înțeles în mod eficient fără a lua în considerare contextul în care este transmis.[19]

De exemplu în mediul organizațional scopul comunicării poate fi de a transmite informații sau instrucțiuni clare de a încuraja angajamentul și motivația angajaților sau de a rezolva conflicte sau probleme. În acest context teleologia comunicării contextualizate implică selectarea și adaptarea strategiilor de comunicare pentru a atinge obiectivele stabilite în cadrul organizației.

Prin urmare metodologia și teleologia comunicării contextualizate reprezintă abordări teoretice și practice care recunosc importanța contextului în comunicare și scopurile acesteia. Aceste concepte ne ajută să înțelegem modalitățile în care comunicarea poate fi eficientă și să adaptăm strategiile de comunicare în funcție de cerințele și obiectivele specifice ale unui context.

Comunicarea contextualizată reprezintă o metodologie eficientă și necesară în cadrul practicii cadrelor didactice. Adaptarea comunicării în funcție de contextul specific al elevilor este esențială pentru a asigura o comunicare eficientă și o înțelegere profundă a conținutului. Prin cercetare și aplicare constantă a acestei metode cadrele didactice pot crea un mediu de învățare stimulant și captivant în care elevii sunt implicați și motivați să-și dezvolte abilitățile și cunoștințele.

Comunicarea contextualizată la cadrele didactice reprezintă o abordare esențială în domeniul educației. Aceasta are un impact profund asupra procesului de învățare și dezvoltare a elevilor, contribuind la înțelegerea mai bună a conținutului învățat, la dezvoltarea abilităților de comunicare și la construirea unor relații pozitive în școală. Prin adaptarea comunicării la contextul specific al elevilor, cadrele didactice pot face învățarea mai captivantă, mai relevantă și mai eficientă.

Comunicarea contextualizată ajută la creșterea motivației elevilor, deoarece le arată cum informațiile pot fi aplicate în viața lor de zi cu zi. De asemenea, contribuie la gestionarea mai bună a conflictelor și la crearea unui mediu școlar în care elevii se simt valorizați și înțeleși. Pe termen lung, comunicarea contextualizată poate avea un impact pozitiv asupra performanței academice a elevilor, a relațiilor dintre elevi și cadrele didactice, a imaginii școlii și a calității educației în general. Este o abordare esențială pentru pregătirea elevilor pentru succes în viață și pentru dezvoltarea abilităților necesare în secolul XXI.

Comunicarea contextualizată la cadrele didactice este esențială pentru îmbunătățirea eficienței învățării, dezvoltarea relațiilor pozitive cu elevii și părinții, gestionarea eficientă a conflictelor, oferirea unei educații mai relevante și aplicabile, facilitarea evaluării și feedback-ului, precum și dezvoltarea abilităților de comunicare ale elevilor. Această abordare este crucială pentru a crea un mediu școlar propice în care elevii pot învăța și se pot dezvolta în mod optim.

Referinte:

1. Jean-Claude Abric , “Dinamica Comunicării: Perspective din Lucrările lui Abric J.”
2. Daniel Bougnoux, “ “Leçons sur la communication”. Editura Éditions du Seuil, 2009
3. Dan Dafinoiu, “Comunicarea Contextuală: Teorii și Aplicații”, Editura Polirom, 2005
4. Laurentiu Soitu, “Pedagogia comunicarii”, Editura Polirom, 2007
5. Soitu, L., idem
6. Ciobanu Olga, “Comunicarea didactica “, Editura Universitatea de Stat din Moldova 2007
7. Constantin Cucos, „Educația-Dimensiuni culturale și interculturale”, Editura Polirom, 2007

8. Luminita Iacob, " Comunicarea didactică", Editura Polirom, 2001
9. idem
10. Tatiana Slama-Cazacu, " Psiholingvistica – o ştiinţă a comunicării*",* Editura Polirom, 2000
11. John Dewey, "Experience and Education", Editura Macmillan, 1938.
12. Michael Halliday, *"*Systemic Functional Grammar", Editura De Gruyter Mouton*, 1994*
13. Deborah Tannen, "Talking from 9 to 5: Women and Men at Work", Editura William Morrow, 1994.
14. James Gee, "What Video Games Have to Teach Us About Learning and Literacy", Editura Palgrave Macmillan, 2003.
15. Diana Laurillard, " Rethinking University Teaching: O platformă conversațională pentru utilizarea eficientă a tehnologiilor de învățare", Editura Routledge,2012
16. Stephen D. Brookfield,*" Învățarea pentru gândire critică: Instrumente și tehnici pentru a-i ajuta pe studenți să-și pună sub semnul întrebării presupunerile",* Editura: Jossey-Bass, 2011
17. Michael Fullan, Capital profesional: "Transformarea predării în fiecare școală", Editura Teachers College Press, 2011
18. Donald Schon, "Educarea practicantului reflexiv: Spre un nou design pentru predare și învățare în profesii", Editura Jossey-Bass, 1987
19. Gregory Bateson, "Steps to an Ecology of Mind: Collected Essays in Anthropology, Psychiatry, Evolution, and Epistemology. University Of Chicago Press», 1972.